

2020-177

Archeologienota Oostakker E. Ronsestraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

16-11-2020

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Oostakker Edmond Ronsestraat (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 4397m² groot, heeft een rechthoekige vorm en is noordoost-zuidwest georiënteerd. Het is onderdeel van een tuin. Centraal is een zwembad aanwezig met errond een verharding en met een gebouwtje ten noordoosten. De rest van het plangebied wordt ingenomen door graszones, hagen en bomen. Deze bomen bevinden zich vooral langs de zuidwestelijke, noordoostelijke en zuidoostelijke grens van het terrein. Ter hoogte van het zwembad (ca. 70m² groot) heeft reeds een bodemverstoring plaatsgevonden.

De oudst betrouwbare kaart die voor het plangebied kon geraadpleegd worden, is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Daarop is te zien dat het plangebied gelegen is een landbouwzone die zicht situeert tussen de huidige lokale verkeersassen Gentstraat (ten westen), Sint-Laurentiuslaan (ten noorden) en Wolfputstraat (ten zuiden). Ten noorden is het dorpscentrum van Oostakker te zien, langsheen deze wegen is verspreide bebouwing aanwezig. Het terrein zelf is onbebouwd en volledig in gebruik als landbouwgrond. Ook gedurende de 19de eeuw is het plangebied onbebouwd; mogelijk maakt het dan deel uit van de tuin horende bij woning Gentstraat 258 (herenhuis met 18de-eeuwse kern), maar dat is op basis van de kaarten niet vast te stellen. Op de topografische kaart van 1893 wordt het terrein ingekleurd als behorende tot de agglomeratie rond de dorpskern, mogelijk is dat een indicatie dat het plangebied dan al in gebruik was als tuin en niet meer als landbouwgrond. Op de wazige luchtfoto van 1971 lijkt het terrein wel grotendeels in gebruik als tuin en is het zuidwestelijke perceel mogelijk nog landbouwgrond, maar details zijn niet af te leiden. De luchtfoto van 1979-1990 is duidelijker: het zwembad is aanwezig en gelegen in een tuinzone die het volledige plangebied beslaat. Behalve wat aanpassingen aan de tuinindeling is het uitzicht van het plangebied sindsdien niet gewijzigd.

Oostakker ontwikkelde zich op een iets hoger gelegen zuidwest-noordoost georiënteerde zandrug tussen de lager gelegen Moervaartvallei in het noorden en de stad Gent - met onder meer de samenvloeiing van Leie en Schelde en de Blandijnberg als belangrijke landschappelijke kenmerken - in het zuiden. Deze zandrug bestaat eigenlijk uit een sequentie van iets hogere microrugjes en lagere beekdalletjes. Globaal genomen is het reliëf van de gemeente tamelijk vlak. Op het detail van het digitale hoogtemodel is te zien dat het maaiveld van het plangebied ietwat geaccidenteerd is. Algemeen bevindt het maaiveld zich tussen +7,20 en +7,40m TAW, met lagere zones op de grens tussen de 2 percelen en aan de zuidoostelijke grens (= perceelsgreppels), en een hogere zone ter hoogte van de verharding rond het zwembad (tot ca. +7,80m TAW). Bodemkundig is er op het terrein een matig natte zandbodem te verwachten.

De laatste jaren zijn er meerdere archeologische onderzoeken uitgevoerd in Oostakker en in de omgeving van het plangebied, die aantonen dat de regio in het verleden meermaals werd

gefrequenteerd door de mens. De sites leveren sporen op uit diverse archeologische periodes (finaal neolithicum, metaaltijden, Romeinse periode, middeleeuwen, nieuwe tijden, Wereldoorlogen) die wijzen op zowel menselijke bewoning en begraving als landbouwactiviteiten en ambachten zoals ijzersmeden en houtskoolbranden. Een opgraving uitgevoerd iets ten zuidoosten van het plangebied bracht o.a. meerdere erven uit de volle middeleeuwen aan het licht. Bovenstaande gegevens tonen aan dat het plangebied een eerder hoge archeologische verwachting heeft, en dan vooral wat betreft archeologische sites met grondsporen. Eventuele *in situ* bewaarde steentijd artefactensites zijn niet te verwachten op het plangebied, er zijn geen indicatoren aanwezig die hierop kunnen duiden (geen waterlopen in de buurt, geen uitgesproken helling aanwezig, geen afdekkende bodemlagen aanwezig, uitgevoerde archeologische onderzoeken op terreinen in de buurt met gelijkaardige bodemkundige en landschappelijke kenmerken toonden geen verhoogd steentijdpotentieel aan).

Het plangebied wordt verkaveld in 13 bouwloten die komen te liggen langs een nieuwe wegenis die aansluit op de E. Ronsestraat in het noordoosten. In de noordelijke hoek wordt een gezamenlijke parkeerzone voorzien (1 parkeerplaats per bouwlot). De wegenis loopt niet volledig doorheen de verkaveling; centraal gaat ze over in een halverhard plein. Bij elk bouwlot hoort een achtertuin. De rest van het terrein wordt ingericht als een soort parkomgeving, met een langwerpige wadi (152m²) langs de nieuwe wegenis, wandelpaden, en meerdere groenzones. De bomen op zuidwestelijk perceel 334B blijven behouden. Op dit perceel gebeuren amper werken; er worden enkele bijkomende bomen aangeplant en er wordt een oppervlakkig wandelpad aangelegd dat uitweg heeft naar de Edmond Ronsestraat. Ook langs de noord- en zuidoostelijke grens blijven bomen behouden, en langs de wadi en in de noordelijke hoek worden nieuwe bomen geplant. De verkaveling zal gepaard gaan met aanzienlijke grondwerken: het bouwrijp maken van het terrein (opbraak zwembad en aanhorigheden, verwijderen tuinaanleg), bodemingrepen voor aanleg van de wegenis, de wadi en nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen, omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond. Deze werken vinden echter bijna allemaal plaats op perceel 333C, op perceel 334B zijn er amper bodemingrepen.

Het plangebied kent een bepaalde archeologische verwachting, maar op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt, en dan vooral op perceel 333C. Verder vooronderzoek kan nuttige kennis bijbrengen over de ontwikkeling van de landelijke gebieden rond de huidige kern van Oostakker. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren op perceel 333C; op perceel 334B gebeuren amper werken en blijven alle bomen behouden, hier dient geen verder vooronderzoek uitgevoerd te worden. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de verkaveling pas ontwikkeld wordt onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

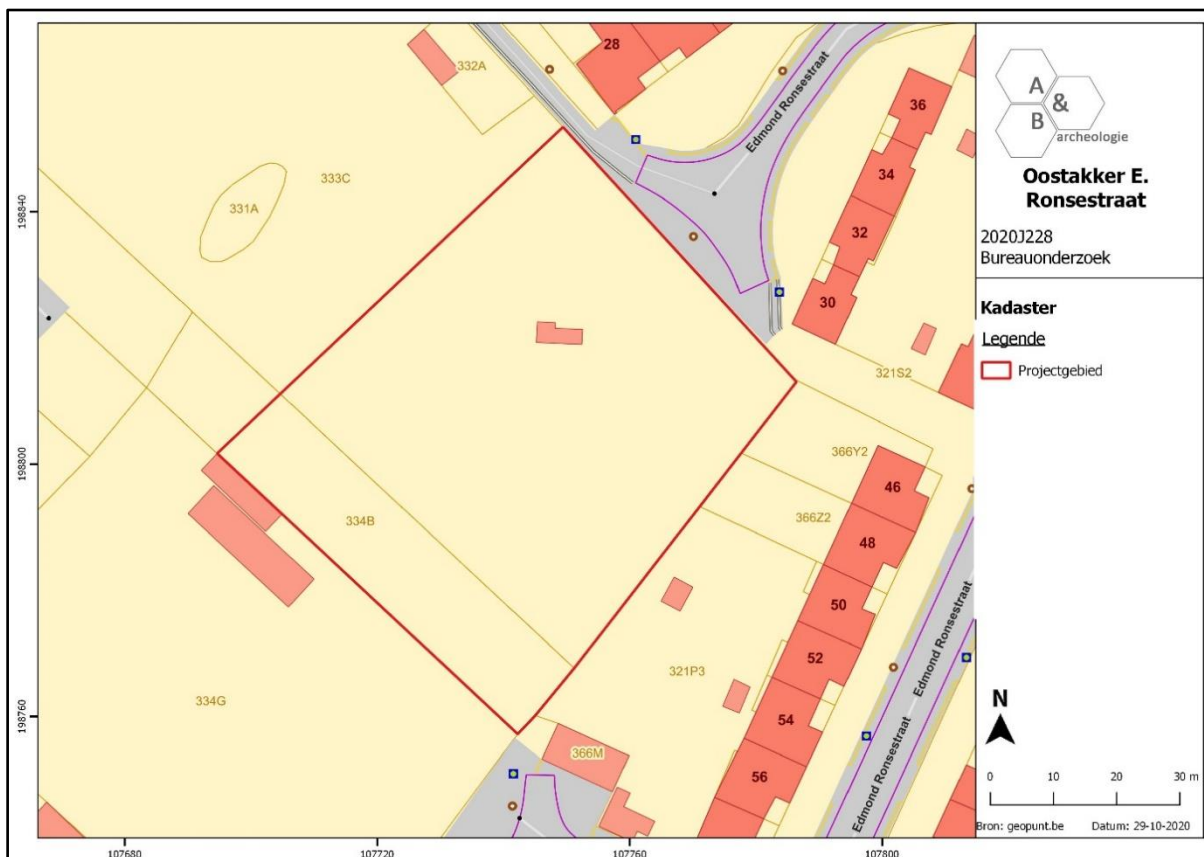
Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Oostakker (Gent), Edmond Ronsestraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 107633,55 en Y: 198754,82; X: 107847,49 en Y: 198855,85

Oppervlakte plangebied: 4397m²

Kadastergegevens: Gent, afdeling 17 Oostakker, sectie B, perceel 333C (partim), 334B (partim)

Het plangebied komt niet volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek: enkel perceel 333C dient onderzocht te worden, perceel 334B niet. Dit is een zone van ca. 890m² die wegvalt voor verder vooronderzoek. Daarnaast is de zone van het zwembad (71m²) reeds diepgaand verstoord waardoor er geen archeologisch erfgoed meer te verwachten is. De onderzoekbare oppervlakte bedraagt hierdoor 3436m²; de uiteindelijk beschikbare oppervlakte zal zelfs nog iets kleiner uitvallen omdat er op perceel 333C een aantal bomen behouden blijven.

Figuur 1 Plangebied aangeduid op het kadasterplan (bron: geopunt.be). Het zuidwestelijke perceel 334B komt niet in aanmerking voor verder vooronderzoek.

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap? Hoe is de bodemopbouw?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

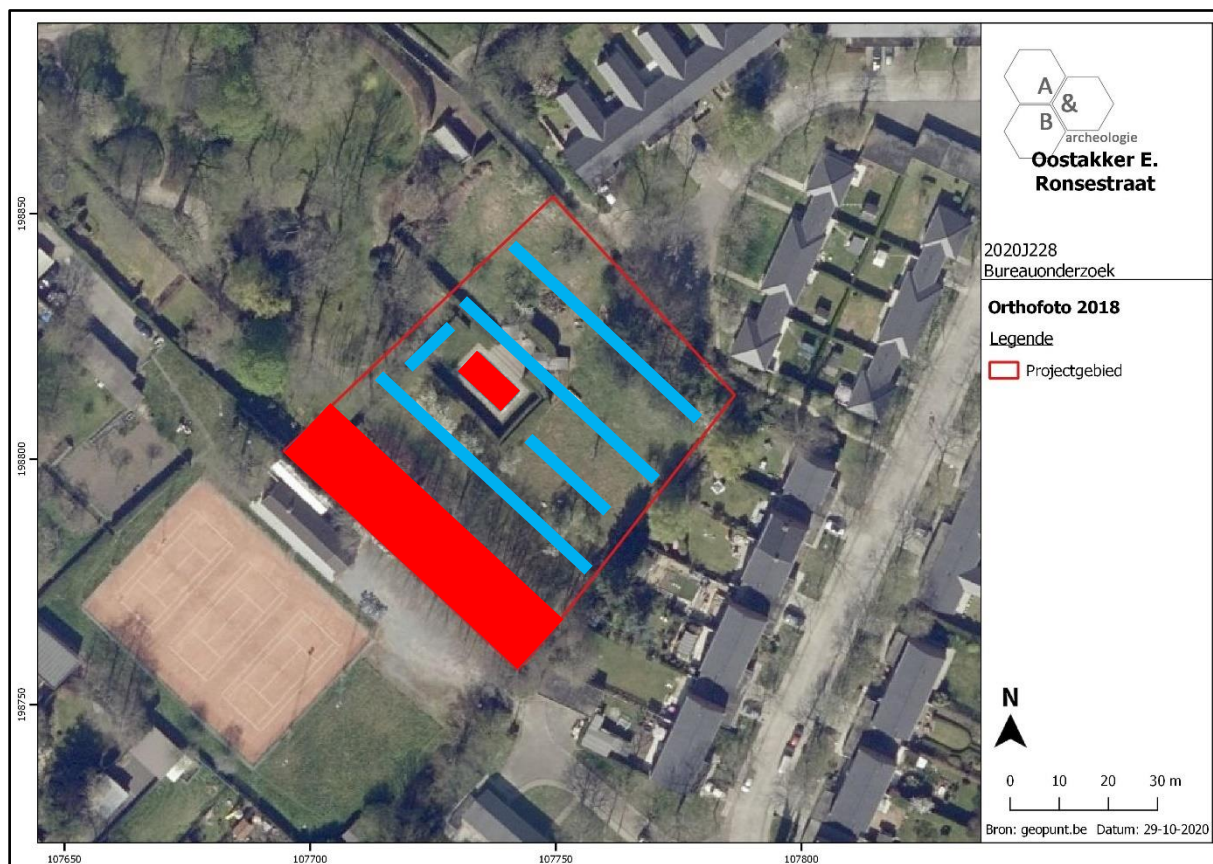
- 1) Het is noodzakelijk dat voorafgaand het uitvoeren van het verder vooronderzoek de inrichting rond het zwembad en de niet te behouden bomen en struiken zijn verwijderd. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven. Op die manier wordt vermeden dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt.
- 2) Op perceel 333C, waar het verder vooronderzoek plaatsvindt, blijven nog een aantal bomen behouden. Bij het sleuvenonderzoek wordt minstens 5m afstand gehouden van de boomstammen van de te behouden bomen.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen deze deelzone, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en noordwest-zuidoost georiënteerd, 1 kleine sleuf wordt met een haakse oriëntatie voorzien. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 344m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 86m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 430m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan (blauw) geprojecteerd op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be), met in het rood de aanduiding van de zones die niet tot het onderzoeksgebied behoren (perceel 334B en zwembad).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.